

Motion till riksdagen
2008/09:U9

av **Hans Linde m.fl. (v)**
med anledning av prop. 2008/09:69

Fortsatt svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (ISAF)

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Inledning	2
4	Säkerhetssituationen i Afghanistan	3
4.1	USA bombar och dödar civilbefolkningen	3
4.2	Det afghanska självbestämmandet undergrävs	4
4.3	Talibanerna stärker sin ställning	4
5	Mänskliga rättigheter i Afghanistan	5
6	Sverige medverkar till kriget	5
6.1	Sammanblandning av krigförande och fredsfrämjande insatser	5
6.2	Regeringens proposition	6
7	Inga svenska trupper till Afghanistan	7
8	Demilitarisera biståndet	8
9	Strategier för fred i Afghanistan	8

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen beslutar att avslå regeringens proposition 2008/09:69 Fortsatt svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (ISAF).
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att hela den svenska insatsen i Afghanistan bör dras tillbaka och att en plan för ett sådant trupptillbakadragande upprättas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i internationella organ och som enskild stat bör agera för att den USA-ledda ockupationen av Afghanistan upphör.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska agera för att det upprättas en från de militära insatserna oberoende koordinering av de humanitära insatserna.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom ramen för FN tar initiativ till en konferens om Afghanistans framtid med syfte att inleda en bred och inkluderande freds- och försoningsprocess.

3 Inledning

I snart 30 år har Afghanistan härjats av krig. Gång på gång har detta genomfatta land utgjort slagfältet för olika stormakters ekonomiska och säkerhetspolitiska ambitioner. De som fått betala det högsta priset är det afghanska folket genom ett oöverskådligt mänskligt lidande.

Afghanistans historia visar att det inte finns en militär lösning på landets problem. Utländsk militär närvaro har gång på gång fördjupat och förstärkt landets konflikter. Fred kan bara byggas genom en inkluderande dialog och en bred försoningsprocess. Det kommer inte att vara en lätt process, men är en förutsättning om vi långsiktig vill bygga fred och demokrati i Afghanistan och säkra biståndsorganisationernas arbete i landet.

Utvecklingen i Afghanistan i dag oroar; för varje dag som går eskalerar våldet, blir allt grymmare och sprider sig till allt fler delar av landet. I våldets spår ökar antalet civila dödsoffer. Sverige deltar sedan 2002 i den Natoleda internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan, ISAF (International Security Assistance Force). Steg för steg har antalet svenska soldater ökat, i regeringens proposition föreslås en ökning från 390 soldater till 500 nästa år. Sammanlagt ingår drygt 50 000 soldater från 41 länder i ISAF. Men samtidigt som de utländska insatserna successivt byggts ut har den fred som skulle främjas blivit alltmer avlägsen.

Vänsterpartiets utgångspunkt är att vi vill se en utveckling mot fred, demokrati och ökad respekt för de mänskliga rättigheterna i Afghanistan. En sådan utveckling kräver en i grunden annan strategi för Afghanistan än den ensidiga militära strategi som den svenska regeringen förespråkar.

4 Säkerhetssituationen i Afghanistan

De senaste åren har säkerhetsläget stadigt försämrats i Afghanistan. UNAMA (United Nations Assistance Mission in Afghanistan) beräknar att antalet civila dödsoffer har ökat med 39 % mellan 1 januari och 31 augusti 2008, jämfört med samma period förra året. Majoriteten av civila dödsfall fortsätter att uppstå i södra Afghanistan, men höga dödsiffror har också rapporterats i sydöstra, östra, centrala och västra regionerna. Regeringens utredning om mänskliga rättigheter visar att under 2007 förlorade över 6000 personer livet i strider och attentat. Samma år tvingades över 130 000 människor fly sina hem. Den USA-ledda koalitionen bombningar av civilbefolkningen och attacker utförda av oppositionsgrupper är en del av orsaken till denna utveckling.

4.1 USA bombar och dödar civilbefolkningen

Under 2007 genomförde USA och deras allierade 3 752 bombanfall i Afghanistan, en fördubbling av antalet bombanfall sedan året före. Enligt Unama har antalet människor som dödade av USA-ledda styrkor ökat det senaste året. Mellan januari och augusti år 2007 dödade 444 personer av USA-ledda styrkor, siffran för samma period detta år är 577 personer. De flesta av dessa har dött som en följd av bombattacker från luften. Många av dem som drabbats är kvinnor och barn. Vid flera attacker har ett stort antal dödsoffer krävts. Ett exempel på det är från augusti i år då 92 personer dödade i Shindad-distriktet; 62 av dessa var barn. Augusti blev också en rekordmånad för civila dödsoffer sedan talibanregimen föll 2001.

Enligt Svenska Afghanistankommittén har talibanerna och andra grupper som utövar motstånd en stark förankring hos lokalbefolkningen i flera regioner. Det blir därmed allt svårare att göra skillnad mellan den civila befolkningen i byarna och upprorsmännen. Detta gör att krigföringen mot talibanerna ofelbart drabbar civila, kanske till och med huvudsakligen civila.

Som en del av kampen mot terrorismen har USA-ledda styrkor även medverkat till att på lösa grunder gripa, förvara och misshandla personer som misstänks vara inblandade i terrorism. FN och flera människorättsorganisationer har riktat omfattande kritik mot detta. USA har också medverkat till att beväpna och stötta krigsherrar i Afghanistan för att bekämpa talibanerna. Krigsherrarna håller egen trupp, upprättar egna fångelser, förtrycker godtyckligt befolkningen, särskilt kvinnor, samt profiterar på narkotikahandeln.

Även Nato använder allt aggressivare metoder i jakten på terrorister. Riktlinjerna i det så kallade "Rules of Engagement" har av en norsk general beskrivits som "skjut först, fråga sen". Dessa regler tillåter det som kallas för "preemptive action", det vill säga förebyggande åtgärder för att skydda soldater. I praktiken betyder det att soldater tillåts skjuta ned människor som ännu inte attackerat dem, ifall de misstänker en eventuell attack. En naturlig konsekvens av detta är att skott i större utsträckning riskerar att avlossas mot oskyldiga personer.

Fel! Okänt namn

4.2 Det afghanska självbestämmandet undergrävs

Under amerikansk militär och politisk kontroll har den afghanska regeringen liten möjlighet att fatta självständiga oberoende beslut. USA utövar stora påtryckningar för att regeringen ska agera utefter USA:s egenintressen. Inte heller respekteras den afghanska regeringens krav att själva besluta om militära insatser, särskilt bombangrepp och marktrupperns intrång i byar. Den afghanska regeringen har vid flera tillfällen vädjat till omvärlden om att inte genomföra flygbombningar eller tillslag mot byarna utan regeringens tillåtelse. President Karzai har också under hela 2008 krävt att USA ska sluta arrester misstänkta representanter för talibanrörelsen och deras representanter. Men gång på gång har dessa krav nonchalerats av USA, som agerar efter sin egen dagordning.

I november detta år dödade USA-ledda trupper 14 privata afghanska säkerhetsvakter. Karzai sade då att detta vidgar glappet mellan Afghanistan och dess internationella allierade. Men han sade att det också ökar glappet mellan Afghanistans regering och folket. Presidenten sade så sent som i november i år att han är beredd att garantera talibanledaren Mohammad Omar fullständigt skydd, om denne går med på att sluta fred. Ett sådant förslag kan läggas fram av hans regering ifall talibanerna är villiga att sluta fred och styrka sin uppriktighet. I en intervju som SVT återgett angående detta sade han: ”Det internationella samfundet får två val: Avsätt mig eller åk härifrån om de inte håller med mig”.

Det är tydligt att USA:s agerande i Afghanistan underminerar den afghanska regeringens trovärdighet och undergräver det afghanska ägandeskapet för utvecklingen i landet. Kränkningen av den nationella suveräniteten blir så påtaglig att befolkningen drivs till talibanerna och andra motståndsgupper.

4.3 Talibanerna stärker sin ställning

Även den brokiga oppositionen mot den utländska militära närvaron har dödat fler människor 2008 än tidigare. Attentat genomförs i hela landet, även huvudstaden Kabul. Frågan är inte längre om talibanerna kommer tillbaka till makten, miljoner afghaner och stora delar av Afghanistan står i dag helt eller delvis under talibanernas kontroll.

Inställningen till talibanerna bland den afghanska befolkningen är tudelad. Många afghaner delar inte talibanernas ideologi, men upplever att deras levnadsförhållanden inte har förbättrats efter invasionen och ser de utländska truppstyrkorna som regelrätta ockupanter och inkräktare. Få saker kan ha spelat talibanrörelsen mer i händerna än de bristande återuppbyggnadsinsatserna och den utländska militärens övergrepp. OEF (Operation Enduring Freedom), vars arbete fullföljs av ISAF och de svenska styrkorna, kan svårli- gen beskrivas som något annat än ett misslyckade. Den USA-ledda koalitionen har genom sin krigsföring bedrivit ett kontraproduktivt arbete som underlättat nyrekryteringen till talibanerna, som i dag växer sig starkare.

5 Männsliga rättigheter i Afghanistan

Situationen för de mänskliga rättigheterna i Afghanistan är fortsatt mycket kritisk. Vissa framgångar går att skönja sedan invasionen 2001, fler barn går i skolan och en större del av befolkningen har tillgång till hälsovård i det område där de bor. Men på många områden har framstegen varit mycket knappa. Regeringens egen utredning, som heter Männsliga rättigheter i Afghanistan 2007, ger en mycket allvarlig beskrivning av situationen. Under 2006 och 2007 tvingades 200 000 barn som tidigare gick i skola att avstå utbildning på grund av hot och attentat från talibanrörelsen. Många väljer att hålla sina barn hemma av säkerhetsskäl. Afghanistan fortsätter därför att ha bland världens lägsta andel flickor på gymnasienivå, omkring 10 %. Utredningen beskriver också utomrättsliga avrättningar, tortyr, våldtäkter, mord, rånmord, kidnappningar, människohandel och diskriminering mot kvinnor som sker rutinmässigt. Drygt hälften av befolkningen står utan arbete och fattigdomen är fortsatt extrem. En majoritet av befolkningen lever under svåra förhållanden, t.ex. utan rent vatten. Bara 5 % av befolkningen beräknas ha tillgång till elektricitet. Många röster i Afghanistan kritiserar att stora mängder pengar läggs på militära insatser som inte förbättrar situationen för civilbefolkningen.

6 Sverige medverkar till kriget

6.1 Sammanblandning av krigförande och fredsfrämjande insatser

När den USA-ledda koalitionen angrep Afghanistan ställde sig den dåvarande regeringen kritisk. Den dåvarande regeringen förklarade med anledning av de s.k. terrorismresolutionerna 1368, 1373 och 1378 att ”Själva resolutionerna utgör dock enligt svensk uppfattning inte en tillräcklig folkrättslig grund för koalitionen att agera i Afghanistan” (2003/04:71, s. 8).

Efter USA och de allierades intervention i Afghanistan auktoriserade FN:s säkerhetsråd genom resolution 1386 bildandet av en militär, fredsbevarande säkerhetsstyrka; International Security Assistance Force (ISAF), till vilken Sverige hittills bidragit. 2006 övertog den Natoleda ISAF-styrkan, där Sverige deltar, ansvaret för säkerheten i hela Afghanistan från den USA-ledda OEF. ISAF-insatsens syfte försköts därigenom kraftigt från det ursprungliga mandatet.

Kontinuerligt har riskerna för att den svenska truppen skulle kunna sammanblandas med de tidigare krigförande trupperna i OEF ökat. ISAF har till stor del övertagit den amerikanska militära strategin. ISAF är underställda den amerikanske generalen David D McKiernan, som samtidigt är överbefälhavare för de amerikanska trupperna i Afghanistan. Sammanlagt har 13 000 man från stridande förband i OEF dessutom förts över till ISAF. Hur ska man

Fel! Okänt namn på

kunna främja fred samtidigt som man har ett långtgående samarbete tillsammans med en krigförande part i en konflikt?

Ett exempel på Sveriges fördjupade involvering i krigföringen, är att svenska militärofficerare i år tjänstgjort nära stridslinjen i operationer mot oppositionsgrupper. Vid en händelse som Svenska Dagbladet nyligen rapporterat om, fick officerarna i svensk uniform agera rådgivare till en brigad som sattes in i distriktet Mazar-e-Sharif. I dessa strider uppges 25 personer ha dödats. 2006 deltog svenska soldater i en anfallsoperation tillsammans med afghansk och amerikansk militär i byn Boka som slutade med att en afghan dödades.

6.2 Regeringens proposition

I propositionen föreslås att riksdagen medger att regeringen ställer en väpnad styrka om högst 855 personer till förfogande för deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (ISAF) till utgången av december månad 2009. Den svenska styrkan beräknas uppgå till ca 500 personer under 2009, mot drygt 390 i dag, och detta till en kostnad av 1 095 miljoner kronor.

Regeringen skriver att ISAF är ett exempel på en fredsfrämjande insats. Huvuduppgiften för styrkan är att genom säkerhetshöjande insatser skapa förutsättningar för den politiska stabiliseringsprocessen och möjliggöra för humanitära säkerhetsinsatser. Men samtidigt finns det tydliga skrivningar om att de svenska styrkorna ska intensifiera samarbetet med USA. Det står bl.a. att Sverige och ISAF-styrkan omfattas av den politiska och militära plan för insatserna i Afghanistan som beslutades om vid Natos toppmöte i april detta år. Det står att ett samarbete med USA-koalitionen OEF innebär ett samarbete kring uppgiften att bekämpa al-Qaida och andra regeringsfientliga grupper i landet.

Detta innebär att stödja insatser för att avvärja och demobilisera beväpnade grupper. I det arbetet tillåts styrkorna använda medel som går utöver traditionellt självförsvar för att genomföra säkerhetsrådets mandat.

Vänsterpartiet menar att skrivningar om fredsbevarande insatser klingar mycket illa med skrivningar om ökat samarbete med USA. Som vi skrivit tidigare använder sig USA av bombningar, beskjutningar och förföljning av civilpersoner för att jaga terrorister, något som knappast kan räknas som fredsbevarande insatser.

Regeringen visar i sin proposition att den saknar en analys av händelseutvecklingen i Afghanistan. Regeringen medger att talibanrörelsen stärkt sin ställning, att rörelsen har kunnat rekrytera, utbilda och utrusta fler aktivister. Men inget tillfredställande svar ges på hur detta varit möjligt. Inga förklaringar går att hitta kring det Vänsterpartiet visar i denna motion, nämligen att USA och de allierades kontraproduktiva militärstrategi skapat en grogrund för talibanrörelsen att rekrytera aktivister på. I stället framhäver regeringen behovet av fler utländska styrkor till Afghanistan.

Vänsterpartiet anser därför att riksdagen bör avslå förslagen i regeringens proposition 2008/09:69 Fortsatt deltagande i den internationella säkerhets-

styrkan i Afghanistan (ISAF). Detta vill vi att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna.

7 Inga svenska trupper till Afghanistan

Vänsterpartiet anser att Sverige ska medverka till FN-insatser bara när de rymmer övertygande förutsättningar att bidra till fred, säkerhet och återuppbyggnad. Vänsterpartiet anser att förutsättningarna för detta är synnerligen dåliga i Afghanistan. I dagens läge är ISAF-styrkan långt ifrån att fylla sin funktion och ursprungliga FN-mandat, nämligen att bevara och främja fred. Det finns i dag ingen fredsprocess att bevara, och ISAF-insatsen kan inte beskrivas som en opartisk insats. Eftersom det humanitära insatserna är en bristvara och det militära insatserna förvärrar situationen, kan lösningen inte vara ytterligare förstärkning av de militära insatserna.

Det är många fler än Vänsterpartiet som höjer kritiska röster mot de militära insatserna i Afghanistan. I ett brev till FN-organet Unama ifrågasätter guvernören för den folkrika Balkhprovinsen, Ustad Atta Muhammad Noor, Sveriges deltagande. I en intervju med Svenska Dagbladet säger han: "Om det sker en minskning av antalet soldater för att få fram pengar till återuppbyggnad blir det en bra ekvation för både Sverige och vårt folk".

Svenska Afghanistankommittén uppmanar de länder som ingår i ISAF att säga nej när Nato nu ber om truppförstärkning och med rätt att kommendera FN-trupper till uppgifter och regioner som Nato själv ska avgöra.

I Italien är 62 % emot italienska trupper i Afghanistan, i Tyskland är siffran 53 %. Nyligen sa Spanien nej till ökad trupp, och Frankrike beslöt i april att successivt dra sig ur. Till och med Storbritannien, som är USA:s närmast allierade, har nyligen sagt att de militära insatserna i Afghanistan varit ett misslyckande. Spanien kräver, innan man överväger nya trupper, ett slut på de urskillningslösa bombningarna av civila, en bättre samordning mellan Natos och USA:s missioner under FN:s kontroll, samarbete med grannländerna och ett slut på korruptionen inom regeringen. Om så inte sker går man mot en säker katastrof. Slutligen är även det svenska folket kritiskt till att sända fler svenska trupper till Afghanistan. En undersökning som sifo gjort på beställning av Sveriges Televisions Aktuellt, visar att endast 17 % av de tillfrågade tyckte att Sverige skulle skicka fler soldater till Afghanistan.

Det tycks som om den svenska regeringen blir allt mer ensam om att tro att det finns en ensidig militär lösning på den komplicerade konflikten i Afghanistan.

Vänsterpartiet anser därför att hela den svenska insatsen i Afghanistan ska dras tillbaka och att en plan för ett sådant trupptillbakadragande ska upprättas. Detta vill vi att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna.

Vänsterpartiet anser även att Sverige i internationella organ och som enskild stat ska agera för att den USA-ledda ockupationen av Afghanistan upphör. Detta vill vi att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna.

Fel! Okänt namn

8 Demilitarisera biståndet

De humanitära insatserna har i dag svårt att nå fram till behövande afghaner. NGO-personal kidnappas och mördas, hittills i år har 28 hjälparbetare dödats. Rädda Barnen har tillsammans med 27 andra större biståndsorganisationer skrivit ett brev till FN:s särskilda sändebud i Afghanistan där de kräver att de humanitära insatsernas oberoende värnas. De menar att eftersom humanitärt bistånd inte separerats från militära insatser, uppfattas hjälporganisationer lätt som en del av den amerikanska insatsen i Afghanistan. Det leder till att motståndsgrepp riktat våld mot hjälpinsatserna. Inger Guddal, chef för Rädda Barnen i Afghanistan, säger i ett pressmeddelande att i slutändan innebär det att hjälp och stöd inte når dem som behöver det bäst. I brevet till FN uppmanas förbundet att inrätta en demilitariserad, oberoende koordinering av de humanitära insatserna.

Regeringen nämner i sin proposition problematiken med att det humanitära läget försvårats genom att regeringsfientliga grupper angripit, förstört eller stulit ett stort antal konvojer och lastbilar med förnödenheter som FN:s livsmedelsprogram. Men för att åtgärda detta föreslår regeringen ett ännu närmare samarbete mellan det militära och det civila, drygt 20 % av det svenska utvecklingsarbetet ska kopplas till de provinser där den svenska insatsen är förlagd. Detta står i direkt motsats till de åtgärder som bland annat Rädda Barnen med flera vill se. Vänsterpartiet delar uppfattningen att utvecklingsarbetet och de militära insatserna behöver särskiljas och att det snarast måste upprättas en från de militära insatserna oberoende koordinering av de humanitära insatserna. Detta vill vi att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna.

9 Strategier för fred i Afghanistan

Afghanistans historia visar att det inte finns en militär lösning på landets problem. Utländsk militär närvaro har gång på gång fördjupat och förstärkt landets konflikter. Fred kan bara byggas genom en inkluderande dialog och en bred försoningsprocess. Fortfarande väntar Afghanistan på ett fredsavtal efter det USA-ledda anfallet 2001. Den militära strategi som först OEF och därefter ISAF använder sig av torde omöjliggöra alla försök till en freds- och försoningsprocess.

Den afghanska regeringen har gjort stora ansträngningar för att få med talibanerna och andra motståndsgrepp i processen. Även flera andra stater, bl.a. Saudi-Arabien, har gjort försök att bistå en dialog mellan de olika afghanska parterna. 2007 anklagade talesmannen för det afghanska parlamentets försoningskommission, Sibghatullah Mujaddedi, de utländska trupperna för att de inte samarbetar för att föra processen framåt. Vänsterpartiet menar att det är mycket viktigt att det internationella samfundet stöder lokala initiativ som syftar till att skapa fred och försoning. Det torde vara svårt att

Fel! Okänt namn på

skapa en stabil och varaktig fred utan att inkludera de största stridande parterna i processen. En nationell försoning mellan Taliban, men inte al-Qaida, har förespråkats av EU:s representant i landet Francesc Vedrell under de senaste åtta åren. Denna ståndpunkt stöds av Kai Eide som är FN:s högsta representant i landet och Mark Carleton-Smith som är Storbritanniens överbefälhavare i landet. Svenska Afghanistankommitténs generalsekreterare Bengt Kristiansson menar samma sak:

Om man bara övertar den militära strategi som USA misslyckats med – utan förhandlingar och utan försök till fredsbyggande med talibanerna – kommer man att misslyckas. Varken Nato eller FN:s säkerhetsråd har klargjort hur en fredsbevarande uppbyggande strategi ska se ut.

Tyvärr har omvärldens stöd till dessa samtal varit begränsade, från svensk sida obefintligt.

Sverige har ett långt engagemang i Afghanistan genom vårt utvecklings-samarbete. Genom framför allt Svenska Afghanistankommitténs närvaro i landet under decennier finns det stor kunskap om den komplexa situationen i Afghanistan. Vänsterpartiet vill inte på något sätt minska Sveriges engagemang för Afghanistans folk. Vänsterpartiet vill att det svenska utvecklings-samarbetet med Afghanistan kraftigt utökas och att ett svenskt militärt tillbakadragande kombineras med att regeringen tar initiativ till en FN-konferens om Afghanistans framtid med syfte att få till stånd en bred och inkluderande freds- och försoningsprocess. Detta vill vi att riksdagen som sin mening ger regeringen tillkänna.

Stockholm den 2 december 2008

Hans Linde (v)

Ulla Andersson (v)

Gunilla Wahlén (v)

Jacob Johnson (v)

Alice Åström (v)